

Tomsons Teodors (1909-1988), dzejnieks, (Austrālija)

2287.

fonda

(arhīva fonda
numurs)

(arhīva fonda nosaukums)

arhīviskais apraksts par

1939.-1991. gadu (papildinājums)

(datējums)

Nr. p.k.	Elements	Apraksts
1.	Arhīva fonda uzzīņu kods	LV_LNA_LVA_F2287
2.	Nosaukums	Tomsons Teodors (1909-1988), dzejnieks, (Austrālija)
3.	Datējums no	1939
4.	Datējums līdz	1991
5.	Apjoms	26 glabājamās vienības
6.	Informācijas nesēju formas	Tekstuālie dokumenti papīra formā

7.	Fondraža biogrāfija	<p>Teodors Tomsons dzimis 1909. gada 9. februārī Valmierā kurpnieka ģimenē. Mācījies Valmieras komercskolā, paralēli apgūstot arī vijoles spēli.</p> <p>Deviņpadsmit gadu vecumā ieradies Rīgā, iztiku pelnījis, strādājot dažādus gadījuma darbus – nakts maiņā kokzāģētavā Mīlgrāvī, linu eļļas fabrikā, dārzniecībā, tāpat arī bijis maizes izvadātājs Strūgu ielas maiznīcā un apgāda “Grāmatu draugs” grāmatu kolportieris.</p> <p>No 1933. līdz 1938. gadam Rīgas Tautas konservatorijā mācījies vokālo mākslu.</p> <p>Bijis korists Nacionālās operas korī un pēc tam Rīgas Radiofona korī.</p> <p>1944. gadā kā kara ziņotājs Latviešu leģiona 19. divīzijā nonācis Vācijā. Latvijā palika sieva ar divām meitām. No 1945. gada dzīvojis lielākajā amerikāņu pārvaldes zonas latviešu bēgļu nometnē Eslingenē pie Nekāras.</p> <p>1948. gadā izceļojis uz Austrāliju, pa ceļam vairākus mēnešus pavadot Spānijā. Sidnejas ostā ar kuģi “Charlton Soverein” Teodors Tomsons nonācis 1948. gada novembrī.</p> <p>Sidnejā apprecējies ar Ināru Rumbu (atsevišķos avotos minēts, ka tas noticis jau Vācijā), par dzīvesvietu izvēloties māju Sidnejas priekšpilsētā Vulārā (<i>Woollahra</i>). Strādājis dažādus darbus – bijis parku kopējs, atkritumu izgāztuves pārzinis u.c.</p> <p>Teodors Tomsons miris 1988. gada 29. janvārī Sidnejā.</p>
7.1	Funkcijas un aktivitātes	<p>Ap 1936., 1937. gadu (atsevišķos avotos minēts 1933) laikrakstā “Latvija” publicēts pirmais dzejolis „Kapos, mirušo piemiņas vakarā”.</p> <p>1939. gadā laikraksta “Tēvijas Sargs” dzejas sacensībās ieguvis otro godalgu par izdomā oriģinālāko dzejoli, balvā saņemot Friča Bārdas kopotos rakstus.</p> <p>1943. gadā J. Rozes apgādā iznācis Teodora Tomsona pirmais dzejoļu krājums “Kara zābakos : jautras karavīru dziesmas” ar Ernesta Rirdāna ilustrācijām.</p> <p>Dzīvojot Vācijā, kā tenors piedalījies Eslingenes operēšu ansambļa izrādēs, piemēram, Franča Šūberta “Trejmeitiņās”, atveidojot Tēva lomu.</p> <p>1947. gadā apgādā “Dzintarzeme” izdots Teodora Tomsona otrais dzejas krājums “Salta elpa” ar Ludmilas Meilertes zīmējumiem.</p>

	<p>1948. gada 17. februārī Eslingenes latviešu kolonijas Izglītības un kultūras daļa organizējusi Teodora Tomsona dzejoļu un balāžu vakaru, autoram pašam lasot dzeju un piedaloties arfistei Margai Millers-Grasmanis.</p> <p>Pēc pārcelšanās uz Sidneju dzejnieks neuzskatīja par vajadzību ieņemt kādus formālus amatus, statusu un pozīciju trimdas organizāciju ietvarā, tomēr viņš regulāri piedalījies gan Kultūras Dienās, gan citos saviesīgos pasākumos, lasot referātus un uzstājoties ar uzrunām, piemēram, rakstnieku pēcpusdienā Melburnas latviešu kafejnīcā, arī Latviešu preses biedrības sanāksmēs.</p> <p>1954. gadā Teodors Tomsons izdevis satīrisku dzejas krājumu “Rupuči raugā” Adelaides apgādā “Sadarbs” ar pseidonīmu Re Wells. Titullapā redzams Ernesta Rirdāna zīmēts autora šaržs un lasāma norāde: pavīpsnājumi un paskvilas par dažiem Vācijas četrdesmito gadu dzejas niekiem.</p> <p>1959. gadā Sidnejas apgādā “Sala” iznākusi Teodora Tomsona poēma “Dramatiskā septīma” ar papildus nosaukumu “Skumja kameramūzika ar prologu un elēģiju astoņos dziedājumos, velīta kritušo un bez miņas zudušo draugu piemiņai”.</p> <p>1960. gadā “Dramatiskā septīma” saņēmusi Austrālijas latviešu Kultūras Fonda balvu.</p> <p>Pēc divu stāvu terašu mājas iegādes Teodors Tomsons kopā ar dzīvesbiedri to pārbūvējis, iekārtojot reprezentablu mājokli-galeriju ar Annusa, Kalmītes, Meilertes, Krīva gleznām un paša veidotām koka un akmens skulptūrām, tādējādi radot neformālu vidi, kur pulcēties tā brīža trimdas inteliģencei.</p> <p>1971. gadā Sidnejas apgādā “Sala” ticis izdots dzejas krājums “Spēle”. Zināms, ka autors tam gribējis dot nosaukumu “Drūma diena”, tomēr apgāda dibinātājs un īpašnieks Mintauts Eglītis ieteicis to mainīt.</p> <p>1976. gadā “Upeskalna” apgādā ASV iznācis verlibrā rakstītu dzejoļu krājums “Danse macabre” (“Nāves deja”). Vāku zīmējis un grafisko iekārtojumu veicis autors.</p> <p>1983. gadā ASV apgādā “Gauja” izdota dzejoļu izlase “Portrets”.</p> <p>1986. gadā kopā ar redaktoru Ojāru Gresti jau publicētie Teodora Tomsona dzejoļi piedzīvojuši atkārtotu izdevumu skaņu ierakstā “Vizuļu spēle”, kur autors pats ierunājis dzeju, to kombinējot ar ģitāras mūziku.</p> <p>Pēc dzejnieka nāves publicistiskie raksti un recenzijas apkopotas izlasē "Kliedziens" (1988), tāpat iznācis arī dzejas krājums “Miniatūrdzeja” (1989).</p>
--	---

		<p>Teodora Tomsona dzejas krājumos apkopota tēmu daudzveidība – karavīru dziesmas un vēsturiskas balādes, tradicionālās formās paustas romantiskas skumjas un vientulība, zaudētās dzimtenes atmiņu motīvi elēģiskā intonācijā, satīriskā dzeja ar paskvilas ievirzi, atmiņas un dzimtenes nostalgija, intīmo un juteklisko izjūtu romantiski ekspresīva atklāsme, trimdinieka grūtsirdība un ironija, nāves un iznīcības motīvi, patriotiska un hedoniska lirika.</p> <p>Teodors Tomsons regulāri publicējis rakstus par literatūru, valodu un kultūru dažādos trimdā izdotos periodiskajos izdevumos, kā arī bijis citu autoru izdoto grāmatu kritiķis un apskatnieks.</p> <p>Vairāki dzejoļi komponēti – ar Bruno Skultes radīto mūziku dziesmas “Raganu kalna balāde” un “Aijā” ir kļuvušas par būtisku vīru kora repertuāra daļu.</p>
8.	Apraksta vienības arhīviskā vēsture	<p>Dokumenti veidojušies un uzkrāti Teodora Tomsona dzīves un radošās darbības laikā.</p> <p>Teodora Tomsona sievas Ināras Tomsones sarakste ar dažādām personām datējama līdz 1991. gadam.</p>
9.	Iegūšanas avots	2003. gada 28. oktobra dāvinājuma līgums Nr.79. Dāvināja Ināra Rumba-Tomsons.
10.	Informācijas joma un saturs	Fonda saturu veido Teodora Tomsona biogrāfiskie dokumenti, radošās darbības dokumenti, dzejas un prozas darbu, vēstuļu un rakstu uzmetumi, sarakste, sakrātie iespieddarbi un periodiskie izdevumi, to fragmenti un izgriezumi.
11.	Informācija par izvērtēšanu, glabāšanas termiņu noteikšanu un iznīcināšanu	2023. gada septembrī tika veikta dokumentu izvērtēšana un aprakstīšana. Dokumenti saņemti labā stāvoklī, daļēji sakārtotā veidā. Dokumentiem noteikta pastāvīga glabāšana.
12.	Sistematizācija	Fondā sistematizācija veikta 5 sērijās pēc dokumenta veida un 4 apakšsērijās. Sērijās glabājamās vienības kārtotas hronoloģiski. 3. sērijas 4. apakšsērijā ievērota alfabētiskā secība, daļēji ievērojot dāvinātājas veikto dokumentu sistematizācijas kārtību.
13.	Pieejamības nosacījumi	Dokumenti noteikta vispārēja pieejamība.
14.	Dokumentu valoda	Pamatvaloda – latviešu, dokumenti un pielikumi vācu, angļu un spāņu valodā.

15.	Meklēšanas līdzekļi	<p>LV_LNA_LVA_F2287 Tomsons Teodors (1909-1988), dzejnieks, (Austrālija). Uzskaites saraksts Nr.1-v par 1939.-1991.g. Vairāklīmeņu arhīviskā apraksta shēma. http://www.periodika.lv/#searchResults:%23teodors%20tomsons (skatīts 20.09.2023) Latvijas Nacionālās bibliotēkas katalogs. Pieejams: https://kopkatalogs.lv/F/42TE1EKJKF6ECGF7QNYUUQDNUA8CBF2CAPE8Q74I3B7SEM7KIM-10277?func=short-jump&jump=000001 LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta veidotā literatūras nozares virtuālā datubāze <i>literatura.lv</i>. Pieejams: https://www.literatura.lv/personas/teodors-tomsons Siliņš, Uldis. Nekas nav mūžīgs, dziesminiek. // Jaunā Gaita. – 1989. – Nr.175. Pieejams: https://jaunagaita.net/jg175/JG175_Silins-par-Tomsonu.htm 500 dzejnieku piedalījušies 12. sacensībā. // Tēvijas sargs. – 1939. - Nr.51. Raidījumu cikls <i>Medus un etiķis</i>. Vadītāja Janīna Kursīte. Pieejams: https://naba.lsm.lv/lv/raksts/medus-un-etikis/teodors-tomsons-1909--1988.a126487/ Valmieras integrētās bibliotēkas veidotā literātu datubāze. Pieejams: http://edic.valmiera.lv/lv/pakalpojumi/bezmaksas-pakalpojumi/literatu-datubaze/tomsons-teodors</p>
-----	---------------------	---

Izstrādātājs: LNA LVA Personu fondu un ārvalstu dokumentu nodaļas galvenā arhīviste Daina Miķelsone

Atzīme par dokumenta saskaņojumu ar Latvijas Nacionālo arhīvu